

การให้บริการสุขภาพแก่แรงงานข้ามชาติกัมพูชา ของสถานีอนามัยบ้านคลองมะขาม หมู่ 1 ตำบล หาดเล็ก อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด

Providing Service to Cambodian Migrant Workers of Bann Khlong Makhm Public
Health Station Moo 1 Had-Lek Subdistrict, Khlong Yai District, Trat Province

นิจารีย์ บัวอินทร์ Nijaree Bua-in^{*}

บทคัดย่อ

การเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามพรมแดนระหว่างประเทศนั้น ไม่เพียงแต่ใช้ข้อมูลด้านเศรษฐกิจเป็นตัวชี้วัดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของแรงงานข้ามชาติ แต่ข้อมูลการเข้าถึงการบริการด้านสาธารณสุขยังเป็นปัจจัยขั้นพื้นฐานที่สำคัญอย่างหนึ่งที่แสดงถึงการได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมของมนุษย์ และสิทธิการดำรงชีพที่มีคุณภาพไม่ว่าเขาเหล่านั้นเป็นชนชาติใด เทศบาลตำบลหาดเล็ก อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด เป็นพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน มีแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาเดินทางเพื่อทำงานในภาคการประมงในสถานประกอบการเป็นจำนวนมาก ชุมชนบ้านคลองมะขามเป็นชุมชนหนึ่งที่ตั้งอยู่ภายในเขตเทศบาลตำบลหาดเล็ก และเป็นที่ตั้งของสถานีอนามัยบ้านคลองมะขามที่เป็นสถานบริการด้านสุขภาพที่อยู่ใกล้ชิดคนในชุมชนที่สุด งานวิจัยเรื่องการให้บริการสุขภาพแก่แรงงานข้ามชาติกัมพูชาของสถานีอนามัยบ้านคลองมะขาม หมู่ 1 ตำบลหาดเล็ก อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการให้บริการสุขภาพแก่แรงงานข้ามชาติกัมพูชาของสถานีอนามัยบ้านคลองมะขาม และศึกษาปัญหาการใช้บริการของแรงงานข้ามชาติกัมพูชาในสถานีอนามัยบ้านคลองมะขาม โดยการศึกษาเอกสารเพื่อการค้นคว้าข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการด้านสุขภาพแก่แรงงานข้ามชาติ การสัมภาษณ์แรงงานข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาที่เข้ามาใช้บริการในสถานีอนามัยบ้านคลองมะขาม และเจ้าหน้าที่สถานีอนามัย รวมทั้งใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วมเพื่อสังเกตการณ์และ การใช้บริการของเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยและแรงงานกัมพูชา ผลการศึกษาพบว่า การให้บริการสุขภาพแก่แรงงานข้ามชาติกัมพูชาของสถานีอนามัยบ้านคลองมะขามเน้นการให้บริการขั้นพื้นฐานทั่วไป การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค และมีความร่วมมือกับมูลนิธิรักษ์ไทยในการให้ความรู้ด้านสุขภาพแก่แรงงานข้ามชาติ โดยการจัดระบบอาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าว เพื่อใช้เป็นช่องทางการติดต่อสื่อสารกับแรงงานชาวกัมพูชา ทั้งนี้

^{*} เจ้าหน้าที่มูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน

^{*} Labor Rights Promotion Network Staff

สถานื่อนามัยยังมีข้อจำกัดในการดำเนินงานเพื่อให้บริการแก่แรงงานข้ามชาติ เช่น ปัญหา ด้านนโยบายรัฐที่ยังไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ในพื้นที่ คือ การให้บริการตรวจโรคทางเพศสัมพันธ์ให้กับคนที่เป็นโรคกลุ่มเสี่ยง ข้อจำกัดด้านสิ่งอำนวยความสะดวก วัสดุ อุปกรณ์ ยา เจ้าหน้าที่ ค่าตอบแทน และข้อจำกัดทางด้านภาษาในการสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่สถานื่อนามัยบ้านคลองมะขามและแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชา ด้านปัญหาการใช้บริการของแรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาที่สถานื่อนามัยบ้านคลองมะขาม พบว่า แรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชาบางกลุ่มยังไม่ทราบการให้บริการของสถานื่อนามัยในบางด้าน และยังไม่ทราบเรื่องการจัดระบบอาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าว รวมถึงยังมีปัญหาด้านการสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่สถานื่อนามัยและแรงงานกัมพูชาเมื่อเข้าไปใช้บริการ

คำสำคัญ: แรงงานข้ามชาติชาวกัมพูชา, สุขภาพแรงงานข้ามชาติ, การให้บริการสุขภาพแรงงานข้ามชาติ, สถานื่อนามัยบ้านคลองมะขาม

Abstract

Labor mobility across international border requires not only economic data as an indicator of quality of life of migrant workers, but also data of public health service accessibility as an important fundamental factor which present an action of equality among mankind and the right of quality of existence, regardless of nationality. Had-Lek Subdistrict, Khlong Yai District, Trat Province is one of Thailand Special Economic Zones where Cambodian migrant workers migrate to work in field of fishery in the place of business. Baan Khlong Makham community located in Had-Lek subdistrict, where Baan Khlong Makham public health station located as a community nearest healthcare service. This research aimed to study healthcare service to Cambodian migrant workers of Baan Khlong Makham public health station and to study problems of Cambodian migrant workers in Baan Khlong Makham public health station. The research methods were studying from document to search the data related to providing healthcare service to migrant workers, interviewing Cambodian migrant workers who entered and used the service from Baan Khlong Makham public health station and from the staffs, and researchers also used observation to participant observation and non-participant observation in order to observe how staffs of public health station provide service as well as how Cambodian workers use the service. From the result

of this study, researchers found out that providing healthcare service to Cambodian migrant workers of Baan Khlong Makhham public health station focused on serving fundamental service, immunization, and corporation with Rak Thai Foundation in educating knowledge of healthcare to migrant workers by manipulating public health volunteer system for aliens as the channel to communicate with Cambodian workers. However, public health station still had some limitations in operating service to migrant workers such as; problem in government policy which unrelated to situations in the area which is providing service of checking for sexually transmitted diseases to risk group; limitation in facility, materials, device, medicine, staffs, wage; limitation in language to communicate between Baan Khlong Makhham public health station and Cambodian migrant workers. For the problem in using service of Cambodian migrant workers at Baan Khlong Makhham public health station, researchers found out that, some groups of Cambodian migrant workers had not been informed about some aspects of service provided at public health station, as well as public health volunteer system for aliens, including the communication problem between public health station's staffs and Cambodian migrant workers.

Keywords: *Cambodian Migrant Workers, Health of Migrant Workers, Providing Health Service to Migrant Workers, Khlong Makhham Public Health Station.*

บทนำ

สถานการณ์แรงงานข้ามชาติกลุ่มประเทศอาเซียน (อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ บรูไน เวียดนาม ลาว กัมพูชา และเมียนมา) เดือนตุลาคม พ.ศ. 2560 พบว่าจำนวนแรงงานข้ามชาติกลุ่มประเทศอาเซียนที่ได้รับอนุญาตทำงานคงเหลือทั่วราชอาณาจักรมีจำนวนทั้งสิ้น 1,664,003 คน จำแนกตามประเภทลักษณะฝีมือ ดังนี้ 1) ประเภทลักษณะงานกึ่งฝีมือ/ฝีมือ จำนวน 24,403 คน สัญชาติที่ได้รับอนุญาตทำงานมากที่สุด 5 อันดับ ได้แก่ (1) ฟิลิปปินส์ จำนวน 14,643 ตำแหน่ง (2) มาเลเซีย จำนวน 2,976 ตำแหน่ง (3) สิงคโปร์ จำนวน 2,030 ตำแหน่ง (4) เมียนมา จำนวน 1,939 ตำแหน่ง (5) อินโดนีเซีย จำนวน 1,304 ตำแหน่ง และ 2) ประเภทไร้ฝีมือ จำนวน 1,639,600 คน สัญชาติที่ได้รับอนุญาตทำงาน 3 อันดับแรก ได้แก่ (1) เมียนมา จำนวน 1,202,557 คน/ตำแหน่ง (2)

กัมพูชา จำนวน 308,421 คน/ตำแหน่ง (3) ลาว จำนวน 128,622 คน/ตำแหน่ง (กระทรวง
แรงงานและสำนักบริหารแรงงานต่างด้าว, 2560: 1) ทั้งนี้ ประเทศไทยมีการพัฒนาเศรษฐกิจ
และสังคมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างแรงงาน มีการนำเข้าแรงงานข้ามชาติจาก
ประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลให้แรงงานข้ามชาติประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาทำงาน
ที่ประเทศไทยนั้นคือ สภาพเศรษฐกิจ แรงงานข้ามชาติตัดสินใจเดินทางเข้ามาทำงานที่
ประเทศไทยเพราะค่าจ้างงานที่ค่อนข้างสูง ทำให้เป็นแรงจูงใจให้แรงงานข้ามชาติมีคุณภาพ
ชีวิตที่ดีขึ้นกว่าเดิมจากที่เป็นอยู่ สำหรับรายงานสถานการณ์แรงงานข้ามชาติ ประจำเดือน
ตุลาคม 2560 มีการสรุปจำนวนสถิติแรงงานทั่วประเทศไทย พบว่า แรงงานข้ามชาติที่ได้
รับอนุญาตทำงานทั่วราชอาณาจักร มีจำนวนทั้งสิ้น 1,848,295 คน จำแนกตามลักษณะการ
เข้าเมือง สรุปรายละเอียดได้ ดังนี้ 1) มาตรา 9 ประเภททั่วไป จำนวน 1,666,642 คน 2)
มาตรา 12 ส่งเสริมการลงทุนและกฎหมายอื่นๆ จำนวน 45,399 คน 3) มาตรา 13 ชนกลุ่ม
น้อย จำนวน 59,439 คน 4) มาตรา 14 แรงงานข้ามชาติที่เข้ามาทำงานในลักษณะ ไป-กลับ
หรือตามฤดูกาล จำนวน 16,266 คน (กระทรวงแรงงานและสำนักบริหารแรงงานต่างด้าว,
2560: 1) ทั้งนี้ การทำงานในประเทศไทยของแรงงานข้ามชาติมีข้อจำกัดด้วยกันในหลายๆ
ด้าน ซึ่งนโยบายรัฐเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของการกำหนดวิธีการใช้ชีวิตของแรงงานข้าม
ชาติ

กระทรวงสาธารณสุขกำหนดมาตรการและแนวทางการดำเนินงานตรวจสอบสุขภาพ
และประกันสุขภาพคนต่างด้าว ประจำปี 2556 ดังนี้ 1) ด้านนโยบาย คนต่างด้าวทุกคน
ต้องมีบัตรประกันสุขภาพอย่างใดอย่างหนึ่ง คือ ประกันสังคมของกระทรวงแรงงาน หรือ
ประกันสุขภาพของกระทรวงสาธารณสุข ส่วนคนต่างด้าวที่ไม่อยู่ในระบบประกันสังคมทุก
คนต้องผ่านการตรวจสุขภาพและทำประกันสุขภาพตามที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด
อีกทั้งคนต่างด้าวที่อยู่ระหว่างรอสิทธิประกันสังคมทุกคนต้องผ่านการตรวจสุขภาพและทำ
ประกันสุขภาพตามที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด 2) แนวทางการดำเนินงานของกระทรวง
สาธารณสุข มีภารกิจในการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพ ได้แก่ การตรวจ
สุขภาพประจำปี บริการด้านการรักษาพยาบาล บริการสร้างเสริมสุขภาพและการควบคุม
ป้องกันโรค การเฝ้าระวังโรค (ประกาศกระทรวงสาธารณสุข: 2556) และในปี 2559 กระทรวง
สาธารณสุขได้ออกประกาศเรื่อง การตรวจสุขภาพและประกันสุขภาพแรงงานต่างด้าว (ฉบับ
ที่ 2) โดยมีสาระสำคัญคือ ข้อ 1 การให้กระทรวงสาธารณสุขทำการตรวจสุขภาพและประกัน
สุขภาพแรงงานต่างด้าวสัญชาติเมียนมา ลาว และกัมพูชา ที่เคยทำงานอยู่ในประเทศไทย
อย่างถูกกฎหมาย 2 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มผู้ถือบัตรสีชมพู แรงงาน 3 สัญชาติ รวมถึง
ผู้ติดตามซึ่งเป็นบุตรของแรงงานต่างด้าวอายุไม่เกิน 18 ปี และกลุ่มที่มีเอกสารที่ประเทศ

ต้นทางออกให้ ข้อ 2 เรื่องอัตราค่าบริการ แรงงานต่างด้าวรวมผู้ติดตามแรงงานต่างด้าวที่มีอายุตั้งแต่ 7 ปีบริบูรณ์เป็นต้นไป บัตรประกันสุขภาพราคา 3,700 บาท มีอายุคุ้มครอง 6 ปี ผู้ติดตามซึ่งเป็นบุตรของแรงงานต่างด้าวที่มีอายุ 7 ปีบริบูรณ์ บัตรราคา 730 บาท มีอายุคุ้มครอง 2 ปี และข้อ 3 กำหนดให้หน่วยบริการในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข โรงพยาบาลรัฐนอกสังกัดกระทรวงสาธารณสุข สถานพยาบาลอื่นที่เข้าร่วมโครงการ ดำเนินการตามมาตรการและแนวทางการตรวจสุขภาพและประกันสุขภาพแรงงานต่างด้าว (ประกาศกระทรวงสาธารณสุข: 2559)

ตำบลหาดเล็ก อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด เป็นพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน สำหรับการเดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทย แรงงานข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาจะใช้เส้นทางการเดินทางเข้ามาผ่านจุดผ่านแดนถาวรบ้านหาดเล็ก อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด โดยใช้ใบอนุญาตผ่านแดนหรือบอร์เดอร์พาส (Border pass) ซึ่งสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองจะประทับตราอนุญาตในบัตรผ่านแดน ระยะเวลา 30 วันต่อครั้ง เพื่อเข้ามาทำงานในภาคการประมงตามสถานประกอบการเพราะเป็นพื้นที่ที่ติดกับชายฝั่งทะเล ตำบลหาดเล็กมีประชากรในเขตเทศบาลทั้งสิ้น 5,121 คน แยกเป็นชายจำนวน 2,648 คน หญิง 2,473 คน จำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 1,894 ครัวเรือน ปัจจุบันมีประชากรแฝงที่ต้องรับภาระมาใช้บริการสาธารณสุขในพื้นที่ เช่น ผู้อพยพไทยเกาะกง ประชากรแรงงานข้ามชาติ โดยเข้ามาประกอบอาชีพและใช้แรงงาน จึงทำให้มีประชากรมากกว่าทะเบียนราษฎรจำนวน 2,940 คน (กองวิชาการและแผนงานเทศบาลตำบลหาดเล็ก, 2560: 6)

ชุมชนบ้านคลองมะขามเป็นชุมชนหนึ่งที่ตั้งอยู่ภายในเขตเทศบาลตำบลหาดเล็ก และเป็นที่ตั้งของสถานื่อนามัยบ้านคลองมะขาม สถานื่อนามัยเป็นสถานบริการที่อยู่ใกล้ชิดคนในชุมชนที่สุด ซึ่งภายในสถานื่อนามัยบ้านคลองมะขามมีบุคลากรทางการแพทย์ที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานพยาบาล ดังนี้ นักวิชาการสาธารณสุข จำนวน 1 คน, พยาบาลวิชาชีพ จำนวน 2 คน, เจ้าพนักงานสาธารณสุขชุมชน จำนวน 1 คน และแม่บ้านจำนวน 1 คน มีผู้เข้ารับการรักษาเฉลี่ยเดือนละประมาณ 287 คน หรือประมาณ 3,453 คนปี (กองแผนงานและวิชาการ: เทศบาลตำบลหาดเล็ก, 2560) ซึ่งข้อมูลตัวเลขจำนวนนี้เป็นข้อมูลที่รวมจำนวนแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาใช้บริการแล้ว การให้บริการของสถานื่อนามัยมีการให้บริการหลายด้าน เช่น การตรวจโรคทั่วไป บริการคลินิกทันตกรรม และการให้คำปรึกษาการวางแผนครอบครัว แต่การบริการบางบริการยังมีแรงงานกัมพูชาที่ยังเข้าไม่ถึงบริการนั้นๆ อยู่ ส่งผลให้เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหาการใช้บริการของผู้รับบริการและการรับรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้บริการ ปรากฏการณ์ดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาประเด็นการให้บริการด้านสุขภาพแก่แรงงานข้ามชาติกัมพูชาในสถานื่อนามัยบ้านคลองมะขาม และปัญหาการ

ใช้บริการของแรงงานข้ามชาติกัมพูชา ในพื้นที่บ้านคลองมะขาม ตำบลหาดเล็ก อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการให้บริการสุขภาพแก่แรงงานข้ามชาติกัมพูชาของสถานีนอนามัยบ้านคลองมะขาม
2. เพื่อศึกษาปัญหาการให้บริการของแรงงานข้ามชาติกัมพูชาในสถานีนอนามัยบ้านคลองมะขาม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาเอกสาร เป็นการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยหรือบทความที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการด้านสุขภาพแก่แรงงานข้ามชาติ
2. สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยสัมภาษณ์แรงงานข้ามชาติสัญชาติกัมพูชาที่เข้ามาใช้บริการในสถานีนอนามัยบ้านคลองมะขาม และเจ้าหน้าที่สถานีนอนามัยเพื่อต้องทราบถึงการให้และการใช้บริการในสถานีนอนามัย โดยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง
3. การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วมเพื่อสังเกตการให้และการใช้บริการของเจ้าหน้าที่สถานีนอนามัยและแรงงานข้ามชาติกัมพูชา

ผลการวิจัย

การให้บริการสุขภาพแก่แรงงานข้ามชาติกัมพูชาของสถานีนอนามัยบ้านคลองมะขาม

นโยบายของสถานีนอนามัยกับการให้บริการ สถานีนอนามัยมีนโยบายการให้บริการขั้นพื้นฐานทั่วไป การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค ตรวจรักษาโรคทั่วไป อีกทั้งยังมีการให้บริการดูแลสุขภาพขั้นพื้นฐานแก่คนไทยและแรงงานข้ามชาติอีกด้วย สำหรับการให้บริการของสถานีนอนามัยจะให้บริการทั้งกลุ่มคนไทยและกลุ่มแรงงานข้ามชาติ ให้การปฏิบัติอย่างเท่าเทียม สถานีนอนามัยเน้นหลักในการให้บริการ ดังนี้

1. การให้บริการอย่างเสมอภาค

การบริการของสถานีนอนามัยเป็นบริการที่ทุกคน ไม่ว่าจะเป็นคนไทยหรือคนกัมพูชาก็สามารถใช้บริการได้ เมื่อคนกัมพูชาเข้ามาใช้บริการก็ควรได้รับบริการทุกบริการ เน้นการดูแลปฏิบัติอย่างเท่าเทียมและเสมอภาค

2. การให้บริการอย่างทั่วถึง

เพื่อให้ผู้ใช้บริการได้รับการบริการอย่างทั่วถึง เจ้าหน้าที่จะแจกบัตรคิวที่มีหมายเลขชัดเจนให้แก่ผู้มาใช้บริการ จากนั้นเจ้าหน้าที่ก็จะให้บริการตามบัตรคิว

3. การให้บริการตรงตามเวลา

ซึ่งเวลาทำการของสถานื่อนามัยจะเริ่มเปิดทำการตั้งแต่เวลา 8.30-16.30 น. และเวลา 16.30-20.30 น. จะเป็นการให้บริการผู้ป่วยฉุกเฉิน หากผู้ป่วยเจ็บหนักจะส่งต่อผู้ป่วยไปยังโรงพยาบาลคลองใหญ่ (เปิดทำการทุกวัน)

4. การให้บริการที่ใส่ใจผู้ใช้บริการ

เนื่องจากผู้ใช้บริการมีทั้งแรงงานกัมพูชาและคนไทย ทางสถานื่อนามัยจึงเห็นว่าควรมีล่ามแปลภาษาเพื่อให้ง่ายต่อการสื่อสาร และหากล่ามไม่อยู่ทางเจ้าหน้าที่จะให้แรงงานกลับไปบ้านอีกครั้งเพื่อพาคคนที่สามารถสื่อสารภาษาไทยพอได้มาด้วย

สิทธิประโยชน์ที่แรงงานข้ามชาติได้รับการใช้บริการสุขภาพจากสถานื่อนามัยบ้านคลองมะขาม แบ่งเป็น 7 การบริการ ดังนี้

1. การตรวจโรค การคัดกรองโรค, สร้างเสริมสุขภาพ, ฝากครรภ์, การรับวัคซีนที่แรงงานกัมพูชาสามารถใช้บริการได้

2. บริการทันตกรรม การบริการนี้สามารถใช้ได้ทั้งคนไทยและคนกัมพูชาสำหรับค่าใช้จ่ายของแรงงานกัมพูชานั้น หากแรงงานมีบัตรประกันสุขภาพจะเสียค่าใช้จ่าย 30 บาท แต่หากไม่มีบัตรจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเองทั้งหมด

3. การให้ความรู้ด้านสุขภาพ เช่น เรื่องโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โรคติดต่อจากสัตว์และแมลง การป้องกันโรคเรื้อรัง นอกจากนี้อนามัยยังมีการจัดอบรมในเรื่องของการดูแลสุขภาพนอกสถานที่ซึ่งจัดร่วมกับมูลนิธิริศึกษาไทย

4. การจัดส่งต่อผู้ป่วยเพื่อการรักษาระหว่างสถานพยาบาล การส่งต่อผู้ป่วยฉุกเฉินจะให้บริการแก่ผู้ป่วยที่มีอาการหนักเกินกว่าที่อนามัยจะให้การรักษาได้ ทางอนามัยจะประสานงานกับเทศบาลในการขอรถส่งต่อผู้ป่วยไปโรงพยาบาลคลองใหญ่

5. การตรวจสุขภาพกลุ่มเสี่ยง บริการนี้มีไว้สำหรับโรคที่ติดต่อทางเพศสัมพันธ์ เช่น โรคหนองใน

6. การวางแผนครอบครัว บริการนี้จะเปิดให้ผู้ใช้บริการเข้ามาพูดคุยหรือขอคำแนะนำต่างๆ

7. การจัดระบบอาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าว การจัดระบบอาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าว (อสต.) ขึ้นเพื่อที่จะทำงานร่วมกับกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการถ่ายทอดความรู้เรื่องสุขภาพ การเฝ้าระวังโรคแก่กลุ่มแรงงานกัมพูชาด้วย

กันเอง และช่วยในการรณรงค์กิจกรรมต่างๆ แรงงานกัมพูชาทุกคนสามารถเข้าร่วมเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขได้

การให้ความรู้ด้านสุขภาพแก่แรงงานข้ามชาติ

การให้ความรู้ด้านสุขภาพแก่แรงงานข้ามชาติ สถานื่อนามัยจะร่วมมือกับมูลนิธิรักษไทย จัดกิจกรรมการอบรมให้ความรู้แก่แรงงานข้ามชาติ สถานื่อนามัยจะให้ความรู้ในเรื่องของสาธารณสุข การป้องกันโรคเรื้อรังและโรคต่างๆ เช่น โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โรคติดต่อจากสัตว์และแมลง เป็นต้น เจ้าหน้าที่งานสาธารณสุขชำนาญการ (ผู้ให้สัมภาษณ์ วันที่ 21 มีนาคม 2561) กล่าวว่า สถานื่อนามัยจัดอบรมสุขภาพแก่แรงงานข้ามชาติ ปีละ 2 ครั้ง จัดอบรมในเรื่องโรคต่างๆ เช่น โรคไข้เลือดออก อุจจาระร่วง ตาแดง โรคมือเท้าปาก โรคที่เกิดจากการทำงาน เช่น ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ วัณโรค โดยจัดอบรมที่สถานื่อนามัย บ้านคลองมะขาม ซึ่งการจัดอบรมทุกครั้งจะร่วมมือกับทางมูลนิธิรักษไทยในการให้ความรู้กับแรงงานข้ามชาติ

การจัดตั้งอาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าว

อาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าว (อสต.) เกิดขึ้นจากนโยบายที่ว่า ชุมชนมีการอยู่ร่วมกันระหว่างคนไทยและคนกัมพูชา ซึ่งการเข้าถึงหรือการเข้าพบปะกับแรงงานมีความเป็นไปได้ยากพอสมควร เนื่องจากภาษาในการสื่อสาร ผู้สื่อสารจะต้องพูดภาษากัมพูชาได้ การจัดตั้งอาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าวเพื่อให้แกนนำเป็นกระบอกเสียงให้กับทางเจ้าหน้าที่ให้มีการติดต่อสื่อสารกับแรงงานได้ง่ายขึ้น ดังนั้นทางสถานื่อนามัยบ้านคลองมะขาม จึงมีการร่วมมือกับมูลนิธิรักษไทยในการจัดตั้งอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ค้นหาตัวแทนกลุ่มแรงงานกัมพูชาเข้ามาเป็นหนึ่งในกลุ่มที่ทำงานร่วมกับสถานื่อนามัย มูลนิธิรักษไทย และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน โดยกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าวประจำบ้านคลองมะขาม มีการจัดตั้งกลุ่มขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2557 ซึ่งงานหลักของอาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าว จะทำหน้าที่ดูแลด้านสุขภาพ ประชาสัมพันธ์ข่าวสารความรู้ด้านสาธารณสุขให้กลุ่มแรงงานสัญชาติของตนเอง การเป็นล่ามให้เจ้าหน้าที่ แจกข้อมูลข่าวสารทางสาธารณสุขที่สำคัญให้กับชุมชน สรรวจข้อมูลชุมชน การทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าวจะเข้ามาส่งเสริมการทำงานเมื่ออนามัยจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมการเฝ้าระวังโรคที่กำลังแพร่ระบาดภายในชุมชน กิจกรรมแจกทรายอะเบท เป็นต้น นายจันทร์ เป็นประธานของกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าวคนแรกจนถึงปัจจุบัน หน้าที่ของกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าว คือ การเข้าไปช่วยเจ้าหน้าที่อนามัยและเจ้าหน้าที่กลุ่ม

อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านแจกทรายอะเบท และรณรงค์ตามกิจกรรมต่างๆ ที่ทางสถานีอนามัยได้จัดขึ้น นายจันทร์ (สัมภาษณ์ วันที่ 23 มีนาคม 2561) เล่าว่า “เดิมกลุ่มนี้เกิดขึ้นเมื่อ 2-3 ปีแล้ว เกิดจากการที่มูลนิธิวิริภัยไทยกับอนามัยเข้ามาบอกเข้ามาหาที่แถวบ้านก็เลยได้เข้าไปช่วยงาน สมาชิกตอนนี้ก็มีบางคนกลับกัมพูชาไปแล้ว บางคนก็ย้ายไปทำงานที่เมืองตราด ตอนนี้ก็เหลือสมาชิก 3-4 คน เวลาว่างก็จะเข้าไปช่วยก็ไปแจกทรายอะเบทบ้าง รณรงค์เก็บขยะบ้าง แรงงานบางคนก็ไม่รู้ว่ามีกลุ่มนี้ คนที่รู้จักมีแค่คนละแวกนี้ญาติพี่น้อง มูลนิธิวิริภัยไทยก็เข้ามาจัดโครงการที่ชุมชนบ่อย คนเข้าร่วมก็เยอะ มีของแจกเยอะ เราเห็นใครว่างก็จะชวนไปเข้าร่วม แต่ส่วนมากคนไทยไปร่วมเยอะ แรงงานกัมพูชา มีน้อย แต่เขาก็พอฟังไทยออกบ้าง คนที่เข้ามาว่าวมกลุ่มอาสาสมัครเกิดจากความสมัครใจ”

ข้อจำกัดของสถานีอนามัยบ้านคลองมะขาม

ประการที่ 1 ด้านนโยบาย

นโยบายของสถานีอนามัย ขัดกับ นโยบายรัฐ เนื่องจากนโยบายของสถานีอนามัยมุ่งเน้นการให้บริการตามขั้นพื้นฐาน อีกทั้งยังมีการให้บริการเกี่ยวกับการตรวจโรคทางเพศสัมพันธ์ ซึ่งการที่มีบริการตรวจโรคทางเพศสัมพันธ์นั้นไม่สอดคล้องกับนโยบายรัฐในปัจจุบันที่ไม่มีการให้บริการที่เกี่ยวข้องกับการค้าประเวณี ซึ่งมีให้พบเห็นอยู่ภายในชุมชนและเป็นเรื่องที่น่าประหลาดใจและห้ามพูดถึงสำหรับคนในชุมชน คุณอรสา (สัมภาษณ์ วันที่ 21 มีนาคม 2561) กล่าวว่า “ด้านนโยบายของสถานีอนามัยในการให้บริการการตรวจโรคกลุ่มเสี่ยง โรคทางเพศสัมพันธ์ สามารถเปิดให้บริการได้ อนามัยเปิดให้บริการในปี 2554 ถึง 2559 และได้ปิดการให้บริการไป เนื่องจากเวลาไปปรับผู้หญิงขายบริการมาตรวจ เขามักจะโดนกลุ่มทหาร ตำรวจ มาดักจับ เมื่อเขาถูกจับ เราจึงต้องปิดการให้บริการ”

ประการที่ 2 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

วัสดุ อุปกรณ์ ยา เจ้าหน้าที่ ค่าตอบแทน สิ่งเหล่านี้ได้รับมาจากโรงพยาบาลคลองใหญ่ ซึ่งรูปแบบการใช้งานจะอยู่ในรูปแบบการบริหารของ CUP (China Union Pay) ด้านการเงินได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานหลักประกันสุขภาพ และกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งโอนเงินเข้ามาให้โรงพยาบาลคลองใหญ่ หลังจากนั้นโรงพยาบาลคลองใหญ่ก็จะแบ่งจัดสรรงบให้ตามกิจกรรม ตามความเหมาะสม

ประการที่ 3 ด้านภาษา

ภาษาที่ใช้สื่อสารกับแรงงานกัมพูชาส่วนใหญ่จะใช้ภาษากัมพูชา ปกติแล้วทางอนามัยจะมีล่ามแปลภาษา 1 คน คือ แม่บ้านที่ทำงานกับสถานีอนามัย หากวันใดที่ไม่มีล่ามแปลภาษา การสื่อสารจะเป็นอุปสรรคกับเจ้าหน้าที่อนามัยพอสมควร

ปัญหาการใช้บริการของแรงงานข้ามชาติกัมพูชาในสถานื่อนามัยบ้านคลองมะขาม

การรับรู้เรื่องสิทธิประโยชน์และการบริการด้านสุขภาพของแรงงานข้ามชาติ

สิทธิประโยชน์ด้านการบริการสุขภาพที่แรงงานข้ามชาติกัมพูชาได้รับสิทธิขั้นพื้นฐาน สิทธิประโยชน์ที่แรงงานข้ามชาติได้รับมีหลายด้าน เช่น การตรวจโรค บริการทันตกรรม เช่น การถอนฟัน การอุดฟัน การขูดหินปูน การจัดส่งต่อผู้ป่วยเพื่อการรักษาระหว่างสถานพยาบาล การตรวจสุขภาพกลุ่มเสี่ยง การวางแผนครอบครัว การดูแลผู้ป่วยที่บ้าน การให้ความรู้ด้านสุขภาพ การจัดอบรมโครงการต่างๆ การจัดระบบอาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าว แต่ในด้านการรับรู้เรื่องสิทธิประโยชน์ของตนเองนั้น แรงงานกัมพูชาส่วนใหญ่ที่ผู้ศึกษาสัมภาษณ์มีการรับรู้ในบางเรื่องเท่านั้น เจ้าหน้าที่ที่มีการแจ้งรายละเอียดสิทธิประโยชน์ของแรงงานตั้งแต่แรงงานเริ่มเข้ามาใช้บริการ ซึ่งมีบริการขั้นพื้นฐานทั่วไป โดยแรงงานสามารถใช้ได้ทุกอย่าง บริการ แต่ในการใช้บริการตามปกติไม่มีบางบริการที่แรงงานกัมพูชาไม่เข้ามาใช้บริการ เช่น บริการทันตกรรม การวางแผนครอบครัว โดยแรงงานกัมพูชาส่วนใหญ่จะเข้ามาใช้บริการเพียงการฝากครรภ์และการตรวจโรคทั่วไป ทั้งนี้ จากการสัมภาษณ์แรงงานกัมพูชา พบว่า บริการบางบริการแรงงานกัมพูชาทราบว่ามีการให้บริการแต่ไม่ทราบข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอน รายละเอียดการให้บริการของอนามัย อาทิ การส่งต่อผู้ป่วย การให้ความรู้ด้านสุขภาพผ่านการจัดการอบรม เป็นต้น หรือแรงงานบางส่วนต้องทำงานทุกวันจึงไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมที่ทางสถานื่อนามัยจัดขึ้น

นางทอน (สัมภาษณ์ วันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2561) เล่าว่า ตนเคยไปหาหมอที่อนามัย เพราะตนเองมีอาการคันที่เต้านม เต้านมมีเม็ดสีแดงๆ ขึ้นมาจึงไปหาหมอ หมอถามชื่อและอายุ ตนได้ฉีดยาไปหนึ่งเข็ม หมอไม่ได้บอกชื่อโรคที่ตนเป็น หมอบอกว่าตนไม่ได้เป็นอะไร และตนไม่เคยรู้ว่ามียันตกรรม การอบรมก็ไม่เคยเข้าร่วม “มาอยู่เมืองไทยก็ไม่เคยรู้อะไรเกี่ยวกับอนามัยหรอก ถ้าจะไปใช้ก็จะไปแค่หาหมอตอนที่ไม่สบายเท่านั้น”

นางสาวฮวย (สัมภาษณ์ วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2561) เล่าว่า ตนกำลังทำงานคัดปลาอยู่ น้ำปลาก็กระเด็นเข้าตา ตนและคุณครูที่ศูนย์เตรียมความพร้อมฯ ได้ไปหาหมอที่อนามัย หมอให้ยามาหยอดตา ตนรู้ว่าอนามัยมีการจัดอบรมเกี่ยวกับโรคต่างๆ แต่ตนไม่เคยเข้าร่วมเพราะต้องไปทำงานทุกวัน

นางโส (สัมภาษณ์ วันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2561) เล่าว่า ตนจะไปอนามัยเฉพาะตอนที่ตนเองไม่สบายแล้วต้องการยา อนามัยไม่เคยมีเอกสารอะไรแจก แต่ตนรู้ว่ามีการจัดอบรมที่อนามัยแต่ก็ไม่เคยเข้าร่วม และตนก็ไม่รู้ว่ามียันตกรรมด้วย เพราะหากตนจะใช้บริการก็จะไปที่โรงพยาบาลคลองใหญ่ “รู้ว่ามีการอบรม แต่ก็ไม่เคยเข้าร่วม แรงงานส่วนใหญ่ก็ไม่ค่อยรู้หรอก”

การรับรู้เรื่องการจัดระบบอาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าว

ด้านการรับรู้เรื่องการจัดกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าว พบว่า แรงงานกัมพูชาที่อยู่พื้นที่ใกล้เคียงกับประธานอาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าวคนปัจจุบัน คือ นายเจิม รู้จักกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าว ส่วนแรงงานกัมพูชาที่ไม่ได้อาศัยอยู่บริเวณพื้นที่ใกล้เคียงไม่มีการรับรู้ถึงการจัดกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าว เนื่องจากไม่มีการประชาสัมพันธ์กลุ่มนี้ให้แรงงานกัมพูชากลุ่มอื่นๆ ได้รับทราบ การรับรู้เรื่องกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าวจึงเป็นการรับรู้แค่คนกลุ่มน้อย ไม่มีการประชาสัมพันธ์การรับสมัครสมาชิกกลุ่มที่ทั่วถึง และการทำงานไม่ได้มีความโดดเด่น จึงทำให้ไม่เป็นที่รู้จักของกลุ่มแรงงานหมุ่มมาก

คุณอรสา เจ้าพนักงานสาธารณสุขชำนาญการ (สัมภาษณ์ วันที่ 21 มีนาคม 2561) กล่าวว่า สถานีอนามัยบ้านคลองมะขามและมูลนิธิริรักษ์ไทยได้ร่วมมือกันหาอาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าวตามชุมชน ครั้งแรกมีสมาชิก 30 คน ปัจจุบันเหลือสมาชิก 10 คน การทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าวจะทำงานร่วมกันกับอาสาสมัครสาธารณสุขของอนามัย ทำงานเกี่ยวกับการรณรงค์ใช้เลือดออก การดูแลสิ่งแวดล้อม การดูแลเพื่อนบ้านของตนเองแทนเจ้าหน้าที่อนามัย “แรงงานกัมพูชาส่วนใหญ่จะไม่ว่ากลุ่มนี้ เพราะเราไม่ได้เน้นการโฆษณากลุ่มและไม่ได้มีการประชาสัมพันธ์ที่ทั่วถึง แต่เราเน้นการทำงานร่วมกัน”

นายจันทร์ (สัมภาษณ์ วันที่ 23 มีนาคม 2561) เล่าว่า เดิมกลุ่มนี้เกิดขึ้นเมื่อ 2-3 ปีแล้ว เกิดจากการที่มูลนิธิริรักษ์ไทยกับอนามัยเข้ามาบอกเข้ามาหาที่แถวบ้านจึงได้เข้าไปช่วยงาน สมาชิกตอนนั้นก็ยังมีบางคนกลับกัมพูชาไปแล้ว บางคนย้ายไปทำงานที่เมืองตราด ตอนนี้มีสมาชิก 3-4 คน เวลาถึงงานจะเข้าไปช่วยก็ไปแจกทรายอะเบทบ้าง รณรงค์เก็บขยะบ้าง แรงงานบางคนก็ไม่รู้ว่ามียุทธศาสตร์นี้ ผมอยู่หมุ่มที่ 1 คนที่รู้จักมีแค่คนละแวกนี้ มีแค่ญาติพี่น้อง มูลนิธิริรักษ์ไทยก็เข้ามาจัดโครงการที่ชุมชนบ่อย คนเข้าร่วมก็เยอะ มีของแจกเยอะ เราเห็นใครว่างก็จะชวนไปเข้าร่วม แต่ส่วนมากคนไทยไปร่วมเยอะ แรงงานมีน้อย แต่เขาก็พอฟังไทยออก บางคนเข้ามาร่วมกลุ่มอาสาสมัครเกิดจากความสมัครใจ “แรงงานกัมพูชาหมุ่มอื่นๆ ก็ไม่รู้จักกันหรอกครับ ผมชวนแค่คนแถวนี้”

นางทอน (สัมภาษณ์ วันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2561) เล่าว่า ตนอยู่หมุ่มที่ 1 มาหลายปีแล้วไม่เคยเห็นใครมาเชิญชวนหรือประชาสัมพันธ์อะไร ตนไม่รู้จักกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขคนแถวนี้ก็ไม่ใครรู้จัก

นางรอน (สัมภาษณ์ วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2561) เล่าว่า ตนไม่รู้ว่ามีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสถานีอนามัย อาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าวก็ไม่รู้จัก มีกลุ่มนี้ตอนไหนก็ไม่ทราบ

นางสาวฮวย (สัมภาษณ์ วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2561) เล่าว่า ปกติตนทำงานทุกวัน ไม่ได้อยู่บ้านเท่าไร ตนไม่ได้ยินชื่อกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข “หนูไม่รู้ว่ามันคือกลุ่มอะไร หนูไม่เคยได้ยิน”

ข้อจำกัดด้านการสื่อสาร

ภาษาที่ใช้สื่อสารกับแรงงานกัมพูชาส่วนใหญ่จะใช้ภาษากัมพูชา ปกติแล้วทางอนามัยจะมีล่ามแปลภาษา 1 คน คือ แม่บ้านที่ทำงานกับสถานีนอนามัย คุณสร้อยสุดา (สัมภาษณ์ วันที่ 1 กุมภาพันธ์ 2561) โดยเจ้าหน้าที่คนอื่นๆ สามารถพูดภาษากัมพูชาได้เล็กน้อย พูดได้เป็นคำๆ แต่ไม่สามารถสื่อสารเป็นประโยคยาวๆ ได้ “เราต้องมีการเรียนรู้ภาษาเพิ่มเติม เพื่อให้ง่ายต่อการสื่อสาร”

สรุปผลและอภิปรายผล

สรุปผล

นโยบายของสถานีนอนามัยบ้านคลองมะขามเน้นการให้บริการขั้นพื้นฐานทั่วไป ได้แก่ ตรวจรักษาโรคทั่วไป บริการฝากครรภ์ บริการส่งต่อผู้ป่วยฉุกเฉิน การสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค สำหรับการให้บริการของสถานีนอนามัยจะให้บริการทั้งกลุ่มคนไทยและกลุ่มแรงงานข้ามชาติ เจ้าหน้าที่ทุกคนจะให้การปฏิบัติกับผู้ใช้บริการอย่างเท่าเทียม มีนโยบายการดำเนินงานโดยยึดตามหลัก MOPH คือ การเป็นนายตนเอง เร่งสร้างสิ่งใหม่ ใส่ใจประชาชน และอ่อนน้อมถ่อมตน โดยมีวิสัยทัศน์ เพื่อเป็นเครือข่ายชั้นนำด้านสุขภาพแห่งเขตเศรษฐกิจพอเพียงชายแดนตะวันออก อีกทั้งสถานีนอนามัยยังยึดหลักการให้บริการอย่างเสมอภาค การให้บริการอย่างทั่วถึง การให้บริการตรงตามเวลา และการให้บริการที่ใส่ใจผู้ใช้บริการ สิ่งเหล่านี้คือสิ่งที่ยึดและนำมาปฏิบัติในการทำงาน

สิทธิประโยชน์ที่แรงงานข้ามชาติได้รับจากการใช้บริการสุขภาพ แรงงานข้ามชาติทุกคนย่อมมีสิทธิในการรักษาพยาบาล การตรวจสุขภาพอนามัยจากสถานบริการสุขภาพทุกแห่ง สำหรับแรงงานข้ามชาติกัมพูชาที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลหาดเล็กมีสิทธิในการเข้าไปใช้บริการที่สถานีนอนามัยบ้านคลองมะขาม ซึ่งแรงงานข้ามชาติทุกคนมีสิทธิประโยชน์ที่ได้รับจากสถานีนอนามัย ดังนี้ 1. การตรวจโรคทั่วไป 2. บริการทันตกรรม 3. การให้ความรู้ด้านสุขภาพ 4. การจัดส่งต่อผู้ป่วยเพื่อการรักษาระหว่างสถานพยาบาล 5. การตรวจสุขภาพกลุ่มเสี่ยง 6. การวางแผนครอบครัว 7. การจัดระบบอาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าว 8. บริการฝากครรภ์

การให้ความรู้ด้านสุขภาพแก่แรงงานข้ามชาติ สถานื่อนามัยจะร่วมมือกับมูลนิธิ รัักษ์ไทยจัดกิจกรรมการอบรมให้ความรู้แก่แรงงานข้ามชาติ สถานื่อนามัยจัดอบรมสุขภาพ แก่แรงงานข้ามชาติปีละ 2 ครั้ง สถานื่อนามัยจะให้ความรู้ในเรื่องของสาธารณสุขและให้ ความรู้เรื่องโรคชนิดต่างๆ เช่น โรคไข้เลือดออก อุจจาระร่วง ตาแดง โรคมือเท้าปาก โรค ที่เกิดจากการทำงาน เช่น ปวดเมื่อยกล้ามเนื้อ วัณโรค สถานที่จัดการอบรมจัดที่สถาน ื่อนามัยบ้านคลองมะขามแห่งนี้ ซึ่งการจัดอบรมทุกครั้งจะร่วมมือกับทางมูลนิธิรัักษ์ไทยใน การให้ความรู้กับแรงงานข้ามชาติ การป้องกันโรคเรื้อรัง และโรคต่างๆ เช่น โรคติดต่อทาง เพศสัมพันธ์ โรคติดต่อจากสัตว์และแมลง

การจัดระบบอาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าว เพื่อให้แกนนำเป็นกระบอกเสียงให้กับ ทางเจ้าหน้าที่ให้มีการติดต่อสื่อสารกับแรงงานง่ายขึ้น ดังนั้น ทางอนามัยจึงมีการร่วมมือ กับมูลนิธิรัักษ์ไทยในการจัดตั้งอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ค้นหาตัวแทน กลุ่มแรงงานกัมพูชาเข้ามาเป็นหนึ่งในกลุ่มที่ทำงานร่วมกับสถานื่อนามัย มูลนิธิรัักษ์ไทย และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน การทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุขจะเข้ามา ทำงานเมื่ออนามัยจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมการเฝ้าระวังโรคที่กำลังแพร่ระบาดภายใน ชุมชน กิจกรรมแจกทรายอะเบท เป็นต้น

ด้านปัญหาการใช้บริการของแรงงานข้ามชาติกัมพูชาในสถานื่อนามัยบ้านคลอง มะขาม พบว่าสิทธิประโยชน์ที่แรงงานข้ามชาติได้รับมีหลายด้าน แต่แรงงานข้ามชาติ ที่เข้าไปใช้บริการสถานื่อนามัยไม่ทราบสิทธิประโยชน์ที่ตนได้รับทั้งหมด การรับรู้สิทธิ ประโยชน์ของแรงงานสามารถจำแนกประเภทการรับรู้ได้ ดังนี้ ประเภทแรก คือ แรงงาน เข้าไปใช้บริการทราบสิทธิของตนเอง และใช้บริการตามสิทธิประโยชน์ของตน และประเภท ที่สอง คือ แรงงานข้ามชาติทราบสิทธิของตนเอง แต่ไม่ได้ใช้สิทธิประโยชน์ของตนเอง ด้าน เจ้าหน้าที่อนามัยได้แจ้งเรื่องสิทธิประโยชน์ให้แรงงานข้ามชาติรับทราบตั้งแต่ครั้งแรกเมื่อ แรงงานข้ามชาติได้เข้ามาใช้บริการ สำหรับการให้บริการของสถานื่อนามัยจะให้บริการตาม กิจกรรมบริการพื้นฐานของสถานื่อนามัย แรงงานข้ามชาติสามารถใช้บริการได้เหมือนกัน กับคนไทย

การรับรู้เรื่องการจัดระบบอาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าว ในมุมมองของแรงงาน กัมพูชาที่อาศัยอยู่ในบริเวณตำบลหาดเล็กไม่ทราบว่าอาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าว หรือ อสต. คืออะไร เนื่องจากการประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง จึงทำให้ไม่เป็นที่รู้จักของกลุ่มแรงงาน หมู่มาก นอกจากนี้ปัญหาด้านภาษาเป็นปัญหาสำคัญในการใช้บริการของผู้ใช้บริการชาว กัมพูชา เนื่องด้วยเจ้าหน้าที่สถานื่อนามัยบ้านคลองมะขามทุกคนเป็นคนไทย การสื่อสาร กับคนกัมพูชาจึงเป็นเรื่องที่เป็นอุปสรรค เนื่องจากเจ้าหน้าที่ไม่สามารถสื่อสารกับแรงงาน กัมพูชาเป็นคำพูดประโยคยาวๆ ได้

อภิปรายผลการศึกษา

ด้านนโยบายของสถานื่อนามัยมีการให้บริการขั้นพื้นฐานทั่วไป ซึ่งการรับบริการต่างๆ สามารถใช้ได้ทั้งคนไทยและแรงงานกัมพูชา ด้านหลักในการให้บริการนั้นสถานื่อนามัยจะยึดหลัก การเป็นนายตัวเอง การเร่งสร้างสิ่งใหม่ การใส่ใจประชาชน และการอ่อนน้อม ถ่อมตน ทั้งนี้สถานื่อนามัยยังคำนึงถึงการให้บริการอย่างเสมอภาค การให้บริการที่ทั่วถึง ไม่มองข้ามประชาชนที่เข้ามาใช้บริการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการให้บริการทางสุขภาพ วีระพงษ์ เณิมจิระวัฒน์ (2539: 7-8) กล่าวถึงการให้บริการตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Service ซึ่งเป็นลักษณะ 7 ประการของผู้ให้บริการที่ดี ดังนี้

S คือ ยิ้มแย้มและเอาใจเขามาใส่ใจเรา

e คือ ตอบสนองต่อความประสงค์ของผู้ใช้บริการอย่างรวดเร็ว

r คือ แสดงออกถึงการให้เกียรติ

v คือ ลักษณะการให้บริการแบบสมัครใจและเต็มใจ

i คือ เป็นการรักษาภาพพจน์ของผู้ให้บริการ

c คือ การมีกิริยาอาการอ่อนน้อมถ่อมตน

e คือ มีความกระตือรือร้นอยู่เสมอในขณะที่ให้บริการ

ทั้งนี้ สถานื่อนามัยบ้านคลองมะขามมีข้อจำกัดในการให้บริการของเจ้าหน้าที่และสถานื่อนามัย ในด้านนโยบาย สิ่งอำนวยความสะดวก และด้านภาษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของบุบผา อนันต์สุชาติกุล และลิลา ผาดโรสง-ชัยพานิช (2554) ศึกษาปัญหาและนโยบายด้านสังคมต่อผู้ป่วยชาวพม่า: กรณีการศึกษาและการสาธารณสุข พบว่า ปัญหาด้านการให้บริการสาธารณสุขแก่ผู้ป่วย ปัญหาที่พบส่วนมาก ได้แก่ ข้อจำกัดในการเข้าถึงข้อมูลทางสุขภาพของแรงงานต่างด้าว ความไม่ชัดเจนของนโยบายในหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าว รวมถึงการขาดแคลนเครื่องมือทางการแพทย์และปัญหาการติดต่อสื่อสาร ซึ่งในกรณีนี้สามารถนำแนวคิดการย้ายถิ่นและผลกระทบจากการย้ายถิ่นมาอธิบายการตั้งถิ่นฐานของผู้ย้ายถิ่น นำไปสู่ประเด็นทางด้านการปรับตัว ความแตกต่างทางวัฒนธรรม ประเด็นทางเศรษฐกิจและสังคม ด้านสุขภาพ ผู้ย้ายถิ่นทุกคนย่อมที่จะได้รับผลกระทบในการดำเนินชีวิตและโอกาสทางด้านต่างๆ และเมื่อแรงงานเข้ามาทำงานที่ประเทศไทยแรงงานข้ามชาติต้องเผชิญปัญหาสุขภาพเมื่อต้องทำงานที่เป็นงาน 3D jobs ได้แก่ งานยาก งานอันตราย และงานสกปรก สิ่งหนึ่งที่แรงงานข้ามชาติพึงที่จะได้รับคือ สิทธิในสุขภาพ ทั้งนี้ระบบการช่วยเหลือและบริการทางสุขภาพของแรงงานทางหนึ่งคือ การจัดระบบอาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าวในพื้นที่ตำบลขนาดเล็ก อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด แรงงานกัมพูชาที่เข้าไปใช้บริการสถานื่อนามัยและแรงงานกัมพูชาที่อยู่ใน

พื้นที่ส่วนใหญ่ไม่รู้จักกลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าว หรือ กลุ่ม อสต. สาเหตุเกิดจากการประชาสัมพันธ์ที่ไม่ทั่วถึงในเรื่องของการจัดหาคนเพื่อเข้ามาเป็นสมาชิกของกลุ่ม อสต. สมาชิกส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมกลุ่มจะเป็นคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านใกล้เรือนเคียงกับประธาน อสต. คนปัจจุบัน ทำให้กลุ่มแรงงานกัมพูชาที่อาศัยอยู่ภายในพื้นที่ตำบลขนาดเล็กไม่มีการรับรู้ถึงการจัดตั้งกลุ่ม และการคัดเลือกคนเข้าร่วมกลุ่มไม่ได้มีข้อกำหนดคุณลักษณะใดๆ เข้าร่วมกลุ่มตามความพึงพอใจและตามความสมัครใจ ประเด็นการจัดระบบอาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าวจึงไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักประกันสุขภาพไทย สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข ศึกษาสถานการณ์การให้บริการสุขภาพกับชาวกัมพูชาที่ชายแดนไทย-กัมพูชา: กรณีศึกษาจังหวัดสระแก้ว จันทบุรี และตราด เนื่องจากงานวิจัยนี้เห็นว่า คนต่างด้าวที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยด้วยอาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าว (อสต.) นั้น มีความสำเร็จของการดำเนินงานในประเทศไทยขึ้นกับปัจจัยหลัก 3 ประการ คือ ประการแรก ด้านการสนับสนุนให้มีบริการ ปัจจุบันการจัดบริการด้วยอาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าว เป็นการดำเนินงานผ่านองค์กรที่มีใช้รัฐ หากจะให้การจัดบริการด้วย อสต. ยังคงอยู่ องค์กรที่รับผิดชอบต้องได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ประการที่สอง ด้านความพร้อมของบุคลากร การจะปฏิบัติงานเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าว ต้องมีคุณสมบัติที่เหมาะสม หากอาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าวที่คัดเลือกเข้ามาปฏิบัติงานมีคุณสมบัติไม่ได้ตามที่ควรจะเป็น จะส่งผลให้อาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าวขาดแรงจูงใจที่จะปฏิบัติงานต่อไปในอนาคต ประการสุดท้าย คือ ความเหมาะสมในบริบทของพื้นที่ พื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการดำเนินงานของอาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าว อาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าวจึงต้องพิจารณาความเหมาะสมของพื้นที่ด้วย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ประการที่ 1 ภายในสถานื่อนามัยควรมีมุมความรู้เรื่องสุขภาพและจัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ แผ่นพับ หรือเอกสารการให้ความรู้ด้านสุขภาพ โรคชนิดต่างๆ ไว้ให้บริการแก่ผู้ใช้บริการได้อ่านเสริม หรือนำมาแจกแก่ผู้ใช้บริการ และในการจัดทำข้อมูลควรจัดทำทั้งภาษาไทยและภาษากัมพูชา

ประการที่ 2 ในการประชาสัมพันธ์การจัดอบรมแก่แรงงานข้ามชาติ ควรมีการประชาสัมพันธ์ที่ทั่วถึง แรงงานกัมพูชาทุกหลังคาเรือนควรได้รับทราบและเข้าร่วมกิจกรรมที่สถานอนามัยจัด ในระหว่างการลงไปประชาสัมพันธ์ทุกหมู่บ้านควรทำแผ่นประชาสัมพันธ์แจกให้สมาชิกทุกหลังคาเรือน หรือติดประกาศไว้ตามสถานที่ต่างๆ เพื่อให้คนในชุมชนได้อ่านและได้รับข้อมูลอย่างครบถ้วน

ประการที่ 3 สำหรับการจัดหาสมาชิกอาสาสมัครสาธารณสุขต่างด้าว (อสต.) สถานีอนามัย มูลนิธิริรักษ์ไทย และสมาชิก อสต. กลุ่มปัจจุบันควรมีการประชาสัมพันธ์ที่ชัดเจน มีการลงไปเชิญชวนแรงงานกัมพูชาเข้ามาร่วมด้วยตนเอง มีการทำงานที่เป็นรูปธรรมและเห็นได้ชัดเพื่อให้แรงงานกัมพูชาที่อาศัยอยู่ได้รับรู้ เพื่อให้เกิดกลุ่มเครือข่ายการทำงานร่วมกันระหว่างกลุ่มแรงงานกัมพูชาและกลุ่มคนไทย

บรรณานุกรม

- กองวิชาการและแผนงานเทศบาลตำบลหาดเล็ก. (2560). แผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปี (พ.ศ. 2561—2564) เทศบาลตำบลหาดเล็ก อำเภอคลองใหญ่ จังหวัดตราด. ตราด: กองแผนงานและวิชาการ.
- บุบผา อนันต์สุชาติกุล และลิลา ผาดไธสง-ชัยพานิช. (2554). ปัญหาและนโยบายด้านสังคม ต่อผู้อพยพชาวพม่า: กรณีการศึกษาและการสาธารณสุข. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- ประกาศกระทรวงสาธารณสุข. (2556). การตรวจสุขภาพและประกันสุขภาพคนต่างด้าว. [ออนไลน์]. ได้จาก: https://www.ayo.moph.go.th/insurance/file_upload/subblocks. [สืบค้นเมื่อ วันที่ 12 ธันวาคม 2560].
- _____. (2559). การตรวจสุขภาพและประกันสุขภาพแรงงานต่างด้าว (ฉบับที่ 2). [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://fwf.cfo.in.th/information>. [สืบค้นเมื่อ วันที่ 12 ธันวาคม 2560].
- วีรพงษ์ เฉลิมจิระรัตน์. (2539). คุณภาพในงานบริการ. กรุงเทพมหานคร: ส. เอเชียเพลส.
- สำนักงานบริหารแรงงานต่างด้าว. (2560). สถิติจำนวนคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานคงเหลือทั่วราชอาณาจักร ประจำเดือน ตุลาคม 2560. [ออนไลน์]. ได้จาก: https://www.doe.go.th/prd/assets/upload/files/alien_th/3aa70ebcc48e240dea288fb9315bb859.pdf. [สืบค้นเมื่อ วันที่ 1 ธันวาคม 2560].
- สำนักงานบริหารแรงงานต่างด้าว. (2560). วารสารสถิติจำนวนคนต่างด้าวกลุ่มประเทศอาเซียนได้รับอนุญาตทำงานประจำเดือน ตุลาคม 2560. [ออนไลน์]. ได้จาก: https://www.doe.go.th/prd/assets/upload/files/alien_th/3140909ff22272a60a393c9ffe9fe7eb.pdf. [สืบค้นเมื่อ วันที่ 6 ธันวาคม 2560].

